

SZÓSZÉK – ÍRASZTALA – SZERTARTÁSOK

Jánosfalvi Sándor István

Oratio¹

A homoródújfalvi új nagyharang felszentelésére 1843. október 8.

Egy új harangnak szava gyűjtött össze ez órában ezen szent hajlékba Keresztény Atyámfiái! Egy új harangnak, mely ha nem tartozik is az oly nagy harangok sorába, melyek bámulásra méltó zúgásokkal, sok mérföldekre bétöltik a levegő-egyet, de mindazonáltal oly hangos vala ma, hogy nemcsak ezen falunak keskeny környékére, de a szomszéd vidékeknek távolabb eső határra és faluira is elhallott, s elhívta annak lakosait ezen szent helybe. Miért hívtál minket te kicsiny új harang? Talán azért, hogy mű is részt vegyünk ezen eklézsiával együtt az itteni istentiszteletből? Talán azért, hogy a te szent hangjaidra boruljunk a mindenható elébe, s imádjuk őtet? Vagy talán azért, hogy az itten tartandó szent beszédekből épületet vegyünk? Úgy van! Ezért hívtál te minket, mert ez a te rendeltetésed, ezért hívtál, mert az e mai szent napnak is – mint vasárnapnak – rendeltetése, hogy minden igaz keresztény hívek az harangoknak meghívó szavára ezeket vegyék. De talán ezek mellett még más célokra is hívtál minket te új harang! Talán azért hívtál, hogy mint ezen szép toronynak új vendége meg hallasd a te új hangodat velünk s az általad dicséretet nyerj. Vagy talán azért, hogy mint ezen anyaszentegyháznak új szent eszköze, mint Isten házának egyik vallásos buzgóságra indító, – igazán mobiliája – általunk Istennek beajánltassál, felszenteltessél? Úgy van! Ez a te célod és kívánságod, melyet, úgy szólván, máj legelső innepélyes

¹ Közli: Lakatos Sándor. Az egykori Székelykeresztúri Unitárius Kollégium könyvtárában levő kézirat a marosvásárhelyi Teleki Tékába került. Jelzete Ms 58. Címe: Prédikáló Szék azaz olyan könyv, melyben némely prédikációit tisztába írva azoknak kedvökért, kik azokat olvasásra méltónak tartják, kívánta hátrahagyni Jánosfalvi Sándor István unitárius pap. Második darab. 1850. Az itt közölt prédikáció a 13r. levéllel kezdődik és 19r. ér véget.

szólásoddal, mint egy kifejezni láttatol. De ez kiváltképpen célja és kívánsága a te anyaszentegyházadnak, hogy mái napon felszenteljünk, azaz Istennek beajánljunk – vagyis szent végekre, – Isten tiszteletének előmozdítására szánjunk és szenteljünk tégedet. Sőt az a te ekléziádnak célja és akarata, hogy mái napon néked kis harang, néked érzéketlen érc, örök hűséget, s a lehetőségig mindenkor való engedelmességet ígérjen és esküdjön.

Jertek hát keresztény atyámfiai! S ha mind két részről ily egyforma szent a kívánság, szenteljük fel ezen kis új harangot, mely végre lássunk:

I. Valamit a harangoknak eredetéről és mineműségéről, s egyúttal némely nevezetesebb harangokról is.

II. Az harangoknak céljáról, hogy osztán

III. Azt is megtanulhassuk, miként kell múnénkünk a harangokat használnunk? Vagyis: mi ezen céloknak igazán elérhetősekre nézve a mű kötelességünk?

I. Lássuk hát a harangoknak eredetét és mineműségét. Ha a harangoknak nevezete alatt annak minden legkisebb és csak csengettyűknek nevezhető nemeit is ide értjük, úgy annak eredetét a világ legrégebb historikusának, Mózesnek idejéig vihetjük fel, mert ő nékie parancsolá Isten, hogy az Áron főpapi felső köntösének térdin alól érő prémjére, vagy alsó szélére köröskörül csengettyűket rakjon. És pedig mi végre? A végre, hogy midőn – úgy mond az Írás – a főpap bémegy a Szentek Szentjébe, ez által azon szándékaról előre mint egy hírt adjon és tégyen nehogy meghaljon. Ex XXVIII:35². – Szokás volt t.i. nemcsak a zsidóknál, de más akkori főbb nemzeteknél is az, hogy mikor valaki a királyhoz, vagy más valamely főemberhez is bé akart menni, előre valami jelt adott, zörgött, vagy csengetett, stb. avégre, hogy ezáltal a bennlévő nagyúrnak tudtára adja tiszteletből az ő belépni készülő szándékát, hogy így ne látassék, mint egy tiszteletlenül, véletlen lepni meg azt. Amint ennek példáját láthatjuk, Juditnál is a Holofernes szolgájában Judit XIV:9 (-14)³, melynek mint egy maradéka és valami neme ma is a nagyurakhoz való előre béjelentés, vagy békopogtatás. Már a

² 2Móz 28,35 „Ezt viselje Áron szolgálat közben, hogy hallható legyen a csengés, amikor bemegy a szentélybe az ÚR színe elé, és amikor kijön onnan, hogy meg ne haljon.”

³ Jud 14,14–15 „Bagoasz bement a sátorba, és a kárpit előtt tapsolt a kezével, mert azt gondolta, hogy Holofernesz Judittal alszik. Mivel senki sem válaszolt, félrehúzta a kárpitot és belépett a hálószobába. Ott találta (Holoferneszt) a küszöbön, holtan, a feje le volt vágva.”

zsidók ezen tiszteleti fogást és szokást emberi módon az Istenre is általvivén és alkalmaztatván, azért kötötték a csengettyűket a főpap ruhájára, hogy mikor ő is bé akart menni – úgy szólván – Istenhez a Szentek Szentjébe, ne láttassék előreláló béjelentés nélkül, – szemtelenül és tiszteletlenül lépni véletlen a Mindenható Isten elejébe, – ki őtet ezért könnyen megölhetné, mint az idegen tűzzel tiszteletlenül áldozó Nádábot és Abihút⁴, vagy a Frigyládát – mely Isten jelenlétének képe vala – illetlenül illető Úzziát⁵. Szokások volt az araboknak is az, hogy asszonyaiknak lábaira és jobb karjaikra ily kicsiny csengettyűcskéket kössenek, melyek – midőn azok mozdultak, vagy táncoltak – szépen csengettek, s az asszonyi kellemetességet az ők ízlések szerént nagyon nevelték. De nálunk az ilyen csengettyűket ma – ha nagyobbacska – az oskolában a tanulóknak összehívására, a nagy udvarokban a cselédek kötelességeik teljesítésére, vagy ebédnél való megjelenésre szolgál jelül. Ha pedig kisebbcské, – nem az asszonyok lábszáraira és kezeire, hanem az úri lovak takaróira, marhák és úri ebek nyakára használják. De hát a nagyobb harangokat? Nagyobb harangokról a história előbb nem emlékezik, mint Kr.u. 400-ik esztendőben és azokról mindenkor úgy, mint az isteni tiszteletre meghívó, vagy jelt adó szent eszközről. Az isteni tiszteletre legrégebb időktől fogva egész a harangok feltalálásáig, az emberek mindég hívogató – magos helyről kiáltó – arra rendelt szolgák, vagy egyháziak által szoktak összehívattatni, mint ma is a törököknél szokás. Azután evégre a görögöknél az úgynevezett faharangot – fa, vagy vas tókát⁶ találták fel, melyekkel ma is élnek egy részint. Végre pedig, a fenn említett időben, a harangokat találták fel. Ki volt legelső feltalálója, még Polydorus Vergilius⁷ se tudja, ki egyébaránt minden dolgoknak feltalálásáról nevezetes munkát írt. Hozzávetés képen úgy tartják, hogy Nola⁸ városában Campániában egy Paulinus nevű püspök találta volna fel, az

⁴ 4Móz 3,1–4 „Ezek voltak Áron és Mózes leszármazottai, amikor beszélt az Úr Mózeshez a Sínai-hegyen. Így hívták Áron fiait: Nádáb volt az elsőszülött, azután Abihú, Eleázár és Ítámár. Így hívták Áron fiait, a fölkennt papokat, akiket felavattak a papi szolgálatra. De Nádáb és Abihú meghalt az Úr színe előtt, amikor idegen tűzzel járultak az Úr színe elé a Sínai-pusztában, fiaik pedig nem voltak. Ezért Eleázár és Ítámár végezték a papi szolgálatot apjuknak, Áronnak a felügyelete alatt.”

⁵ Úzziás, vagy Uzijás 52 évig volt Júda királya; sikeres uralkodó volt, aki később leprával bűnhődött, mert illetéktelenül füstölő áldozatot mutatott be az Úrnak (2Kron 26,16–21).

⁶ A toka (faharang) faállványra felfüggesztett deszka, fatábla, vaslemez, amit két verővel ütnek, és hangjával adnak jelt meghatározott tevékenységre, hírek továbbítására.

⁷ Polydorus Vergilius (1470?–1555) *De rerum inventoribus* művére hivatkozik a szerző.

⁸ Nola város Olaszország Campania régiójában. Nápolytól 25 km-re található.

honnán deákul a harang most Nolának, majd Campanának is hívatatik, melyre nem kellett igen nagy találás már, hanem csak az, hogy a már azelőtt megvolt apróbb csengettyűket nagyobbra öntesse, s isteni tiszteletre alkalmaztassa. Amint-hogy ezt azután mind nagyobbra, nagyobbra is öntették, úgyhogy, mikor a 610-ik esztendőben Klótárius megszállotta volna Sena városát, az odavaló püspök Farkas, harangoztatott a nagyharanggal az isteni tiszteletre, s a katonák nemtudván mi légyen, úgy megijedtek, hogy mind elszaladtak onnan.⁹ Most közelebről az újságok említenek tóka formára öntött ércharangokat melyek között dūr és mól, kemény és lág hangúak is lévén, azokat, a körülmények szerint most vidám, majd szomorú hangokra is lehet átalváltoztatni, és így mikor együtt húzzák vagyis inkább taktusra készített kalapácsaikkal verik azokat, vidámon, vagy szomorún harmonizálnak. Szép a harang, lelket buzdító, s szívet megrázó annak hangja, ha jó matériából (anyagból), jól és alkalmas nagyságra van az öntve. Vagynak oly harangok, melyeket oly örömet hallgat a jóízlésű érzékeny ember, mint a legszebb muzsikát. A nagy Napóleon csak ebben gyönyörködött minden más muzsikák felett. A legnagyobb és nevezetesebb harangok ma a világon Olaszthonban a páрмаi, májlándi¹⁰, lorettói¹¹ és mantuai¹², Frankthonban a párisi, Némethonban pedig az erfurti és bécsi Szent István tornyában lévő, melyek minnyájon 3 és 4 száz mázsa körül nyomnak. Kínában a pekingi és nankingi melyek 2 és 3 nem száz, hanem ezer mázsa közt vannak és Oroszthonban a moszkvaiak, melyek 3 és 4 ezer mázsások és így a világnak legnagyobb óriás-harangjai. Rettenetes mázsák, melyeket nem csak elgondolni is borzasztó, annál inkább látni, s hát még hangjaikat hallani. Ezek közül egyik hajdan valami földingás miatt összeomlott tornyából leesvén, tovább hevert a földön 100 esztendőnél, mert nem találkozott senki oly mesterember, ki aztot újraépített tornyába feltehetné, úgyhogy utoljára a maga terhe miatt a földbe szinte félig süllyedt bé. Míg végre ama ritka emlékezetű muszka cárné Nagy Katalin¹³ tétette azt fel roppant erővel, s még nagyobb mesterséggel az úgy nevezett Szent Iván tornyába. De mindezeknél nevezetesebb és bámulást érdemlőbb harang az, mely császárunk fővárosában, Bécsben a ritkaságos házban tartatik. Ezen harangnak formája olyan, mint egy rosta, s nagysága sem sokkal nagyobb annál, azonban midőn valamely

⁹ Chlotar frank királyra utalhat a szerző.

¹⁰ Milanó, Olaszország.

¹¹ Loreto, Olaszország.

¹² Mantua, Olaszország.

¹³ II. (Nagy) Katalin (1729–1796), 1762-től haláláig Oroszország cárnője. Uralkodása alatt vált országa az európaiak szemében nagyhatalommá. A korabeli orosz művészet nagy támogatója volt.

ütővel megüttetik éppen oly, s akkora hangot ad, mint egy az elől említett nagy harangok közül. Ezen harangot a kínai császár küldötte volt ajándékba az elmúlt időben valamelyik német császárnak, s ha nem említjük is a fennebbi pekingi és nankingi nagyharangokat, csak ez is nyilván mutatja, hogy Kínában több szép mesterségek között a harangöntés mestersége is legfőbb ponton áll. A mű kicsiny hazánkban nagyharangokat éppen nem lehet találni. Legnagyobbak a kolozsváriak, a segesváriak és mindenekfelett a – mindentekintetben szerencsétlen, egyszer leesett és tetemesen megcsorbult, azután egymásután 4 versben újraöntött, mégis elnemtalált és felette süket és tompa hangú – brassai, de ezek is csak 60-tól fogva 90 mázsáig valók, következőleg csak csengettyűk a fennebb említett nagy harangok mellett. Az olyanok pedig mint amilyenek a mű falusi kis harangjaink, s mint amilyen ez is, melyet most szentelünk, csengettyűcskének is alig mondattathatnak. De semmi mindez, csakhogy céljoknak megfeleljenek, mert valamint nem a nagy házban van mindenkor a boldogság, nem a magos élőfán a jó gyümölcs, s nem a cirfán kötött könyvben a szép tudomány stb., úgy nem mindenkor a nagy templomban, vagy orgonában és nagy gyülekezetben van a buzgóság. Meghallgatja Isten a tiszta szíveknek imádságát, ha – Jézus szava szerént – csak ketten, vagy hárman jönnek is össze az ő nevében. Kedves előtte az isteni tisztelet, ha szent Dáviddal nem lantban, hegedűben, vagy nagy orgonákkal mégyen is a véghez, csak kegyes érzéseknek légyen tolmácsa a nyelv, s elmégyen a buzgó keresztény az isteni tiszteletnek szent hajlékába, ha szintén csak egy fatóka, egy repedt, vagy kicsiny harang hívja is oda őtet, mert Isten nem a pompát és parádét, hanem az embereknek szívüket nézi és annak tisztaságát kívánja. Lássuk hát:

II. Mi célja a harangoknak?

A harangoknak fő céljai az anyaszentegyháznak keblében határozódnak, melyek közül egyik legeslegfőbb az, hogy ezeknek hangjai által a keresztény hívek mind a közönséges isteni tiszteletnek helyére felszóllíttassanak, egybegyűtessenek, mind pedig a különös imádságokra felserkentessenek. Másik pedig az, hogy ezek által kedveseinknek s felebarátinknak halála hírré tétessék, s nékiek ezeknek érzékeny hangjaik által is a közbevegyülő szomorú éneklésekkel együtt végtisztelet adattassék stb. Mindazáltal, valamint több más eszközökkel is nem csak azon fő célra melyre intéztettek, hanem egyéb mellékésekre is élünk a közönséges életben: úgy a harangokat ezen szent eszközöket is használjuk még más polgári mellékes célok elérésére is, példának okáért, hogy ezek elsősorban is a nagyobb óráknak is oly tolmácsai légyenek, mint az apróbb csengettyűk a kisebbeknek. Másodsor, hogy ezzel által hirtelen jött veszedelmek, vagy károk idején

– mint amilyenek az égések, – köztársaságot illető tolvajságok, vagy béütő ellen-ségek stb. s az emberek hirtelen segedelemre felszólíttassanak, lelkesíttessenek; nem lévén ezeken kívül semmi más oly eszköz, mely által mindezeknek, s a több fennebbieknél esetében is az emberek oly könnyen és hirtelen értesíttethetnének, felszólíttathatnának; Melyekre magos tornyokba, hanem azonkívül is magos bástyákba és kastélyokba stb. szoktak helyezettődni, hogy szavok mindenfelé inkább kiterjedjen.

Ezek tehát a célok melyekre nézve a harangok mind vallásos, mind polgári tekintetben használtatnak; melyeknek előadások után úgy tetszik, mintha hallanám némelyektől a harmadik képzelt célt is, mintha t.i. azok a magok megszentelt, vagy éles hangjaikkal a jégesőt elhajtánák, az ezekkel és mennykövekkel terhes fellegeket eloszlatnák, sőt talán még a pestist és ördögöt is elűznék stb. Meg kell vallanunk keresztény atyámfiai, hogy volt – nagy mértékben volt – ez a babonás hiedelem régen az emberekben, el annyira, hogy e végre a harangokat különösen nem csak felszentelték, hanem még meg is keresztelték – akarván ezeknek ily erőt adni – a csalárd és önhaszonkereső papok. Sőt vannak ma is nem kevesen olyanok, kik e régi babonák nyomán, ma is – műköztünk is – a harangokról ezeket szentül elhiszik. De tudják meg az ilyenek, hogy valamint a régibb világban, úgy annál inkább a mostani műveltebben, ezt már ma egy józanon gondolkozó ember se hiszi. S hogy valójában nem is kell hinni, azt mind a józan okoskodásból, mind a tapasztalásból megtanulhatták, s naponként tanulhatják; Meg a.) józan okoskodásból, mert azt kérdem ama nagy fizikus Katona Mihályal: hogyha a harangoknak szava elhajtja vagy széleszti a jégesőt, s az fellegeket, miért nem a mennydörgések hangja, mely erősebb és rettenetesebb a világnak legnagyobb harangjánál is? Vagy ha ez nem, hogy széleszti el amaz? Talán azért, hogy ez meg van szentelve? S a szentelés által erő van néki adva? Oh, atyámfiai! Mely balgatagság ez! Hiszen, ha valamely pap, habár maga az ezen önhaszonkereső csalárd babonát béhozott XIII. János¹⁴ pápa is tud adni a harangoknak a megszenteléssel jég- és mennykőűző erőt, miért nem bírhat ő maga ezen erővel, holt különben is amaz csak lelketlen érc, ő pedig okos és halhatatlan lelkű?! De megtanulhatták, s naponként tanulhatják b.) a tapasztalásból, mert sokszor vannak oly helységek, melyekben erős idő közeledtével nem harangoznak, s mégsem veri el a jég a határt, másutt pedig mindég harangoznak, s mégis elveri. Valamint sokszor történik az is, hogy amely toronyban nem harangoznak, épen marad a torony, amely toronyban pedig erős idő közeledésével harangoztatnak, úgy megütötte a mennykő azt a harangozóval együtt, hogy amaz tüstént széjjelment, e

¹⁴ A 135. római pápa. (ur. 965–972)

pedig szörnyű halált halt (mint Torján is 1839-ben).¹⁵ – Imé tehát, hogy ezen harmadik képzelte célra nézve a harang éppen nem való, sőt nem is lehet, hogy való legyen. Következésképpen a mű harangszentelésünk is éppen nem arra való, hogy azt ezen végekre azon értelemben szenteljük, hanem csak arra, hogy ezáltal nyilvánítjuk azt, miszerint ezt, nem csupa óraharangnak, nem is iskola harangnak, nem is csupa mezei munkára hívogató jelszónak, vagy tókának stb., hanem az említett több mellékes polgári célok mellett, főképpen Isten tiszteletére hívogató, s imádságra és szent elmélkedésre buzdító szent eszköznek kívánjuk felszentelni és használni. Látnivaló azonban, hogy amidőn valamint ezen szent célra, úgy több más említett mellékes célokra is kívánjuk a harangot szentelni és használni, akkor nekünk ennek szavára mindenkor hallgatnunk, s ennek hívásának célarányoson engedelmességeknek kell. – Lássuk hát már

III. Mi a harangok hangjára nézve a mű kötelességünk?

Első az, hogy valahányszor halljuk annak Isteni tiszteletre szólító szavát – a lehetőségig –, mindannyiszor megjelenjünk ott, hogy Istenünket imádjuk, s a szent beszédekből épületet vegyünk, mert nagy annak bűne, ki ezt nem akarja hallani, vagy ha hallja is, nem az Isten tiszteletére s lelke épületére, hanem csupa világi dolgainak elkezdésére, vagy pedig valamely híjában való céljához sietésre emlékeztető jel gyanánt hallgatja, s lesi, mikor harangoznak? Hogy mikor mások a templom felé, ő akkor netalán kárhuzatos, vagy haszontalan célja felé siessen. De nagy kára is, mert aki elhagyja és megveti az Istent, azt is elhagyja és megveti az Isten, ennél pedig, oh, ki lehet szerencsétlenebb?! Jer hát keresztény, jer a templomba! S teljesítsd itten legfelségesebb, legfontosabb, legboldogítóbb kötelességedet, hogy ne hasson fel annak hangja – mint az Ábel vére – az égre, s ne vádoljon tégedet az örökkévalónak ítélő széke előtt.

Második kötelességünk az, hogy midőn annak szomorú szagatása tudunkra adja valamely embertársunknak történt halálát, döbbenjünk meg szívünkben, s úgy vegyük, mint oly intést, mely minket is abban az órában meghíva az Istennek trónusa elébe. Úgy hallgassuk azt, mintha már a legközelebb következőben nekünk kondulna meg az. De hogy is ne, hiszen közöttünk kell lenni valamelyikünknek e gyülekezetben, kinek számára, azután legközelebből meg kell húzattatni. S úgy kísérjük ki annak bús hangjánál elhunyt embertársunkat, mintha már mű következnenék. S hogy is ne, midőn már ezután mindjárt

¹⁵ Mert annak, hogy a Harang a jeget elhajtja semmi természeti oka nincs, de annak, hogy a mennykő hamarabb megüsse, ha húzzák – van természeti oka. (a szerző megjegyzése)

valamelyikünknek következniük kell? És osztán ez a halálról való gyakori megemlékezés meg fog minket menteni a bűntől Sir VII:40(36)¹⁶, a bűntől ment ártatlan élet pedig csendessé teszi nekünk a halált.

Harmadik kötelességünk az, hogy valahányszor hallják füleink ütni az órát, az időnek ezen ércnyelve bennünket mindenkor arra emlékeztessen, hogy ímé telik az idő. Telik, siet, halad ami a földön legdrágább kincsünk, melynek sokszor csak egy órája is ezer aranyakat érne, s melyet ha egyszer elszalad, minden kincsünkkel és gazdagságunkkal, minden vérünkkel, sőt életünkkel is soha többé vissza nem hozhatunk, hogy így annak minden részeit, minden legkisebb percentését, bölcsen és szorgalmasan használjuk a jóra, míg legutolsót ütne nekünk az óra, s míg kimondódnék a rettenetes sententia: Idő többé nem leszen!

Negyedik az, hogy valahányszor ennek lármára félrevert hangja, akár egy véletlen támadott tűznek eloltására, akár egy véletlen kárnak nyomozására, akár pedig egy hirtelen érkezett akármiféle veszélynek ellenállására szólít fel minket, mind annyiszor – bátor és félelmen – a lehetőségig erőt vett érzéssel s szép bátorsággal siessünk a segedelemre, mert jaj rettenetes jaj leszen annak az embernek, aki felebarátjának, sőt a társaságnak is romlását számba nem vévén, félrevont sötét helyéből, elfásult, lelketlen érzéssel nézi a szerencsétlennek kétségbeeső jajveszékeléseit és fáradt küszködéseit, sőt nem csak, de ezen szomorú időpont alatt élvén az alkalmatossággal, annak kárait károkkal, s ezért való fájdalmait újabb fájdalmakkal tetézi. Szerencsétlen és rendetlen Székely Nemzet! Innen, ezen szent helyről mondom a panaszt: te vagy az, kinek keblében legtöbbet láttam ilyet! Hát még ha utána vetem a borzasztóbbat is! Hogy t.i. a te fiaidból származnak olyak is, legtöbbek, kik nem csak nem oltják a meggyúlt tüzet, s nem csak lopják ilyenkor a szerencsétlen égőnek élte kockáztatásával kiragadt vagyonykáját, de sőt éppen magok gyújtják is fel azt. Ah, ne tedd ezt Ember, halhatatlan lelkedre kérlek! Hogy ne gyújtassék majd néked is számodra oly tűz, melyet senki sem fog oltani, mely soha meg nem aluszik, s melyet fogcsikorgatva hullatott záporkönyeid is nem eloltanak, hanem sőt inkább nevelnek, mint a kovácsok víz preckelései a begyújtott kohót.

Hát az ötödik képzelt célra nézve mi a mű kötelességünk? Az, hogy soha jégverés, mennykövek, zápor, pestis, gonosz lélek stb. ellen, meg ne vonjuk a mű harangunkat, nehogy hamis vallásos, vak babonánkkal megbántsuk Istenünket, s midőn más vallásos felekezeteknél, vagy csakugyan mű közöttünk is hallanánk ilyenkor harangozást, azt nem az említett babonás végekre, hanem imádkozásra serkentésre intéztetteknek lenni higgyük és magyarázzuk.

¹⁶ Sir 7,36 „Bármit teszel, gondolj halálodra, akkor sohasem fogsz bűnt elkövetni.”

És így már elmondván és kiszabván a kötelességeket a harangokra nézve, te hozzád fordulok ismét kis új hang! S ezen említett célokra nézve felszentellek, megáldalak tégedet is utolsó kívánságommal:

Tehát te kis új harang, mely az Úr akaratjának vagy követje és hirdetője, azt kívánom én, hogy máától fogva mindenek örömmel és figyelemmel hallgassák a te hangodat, midőn azzal ezen szent gyülekezetbe hívod. Számosan gyűljenek fel a lehetőségig mindenkor ide, hogy buzgó szívvel imádják a teremtőt s hallgassák és megtanulják az ő szent törvényeit, mert nincs, oh nincs Istennek semmi dicsősége az üres templomban, bármely szép és ékes legyen az egyébaránt: Annak legszebb ékességei az ő képére teremtett emberek, a buzgó hallgatók. Ne legyenek olyanok, kik ha harangoznak nekik, sohase hallják azt és nem mennek a templomba stb. Ha pedig nem harangoznak, azt mindég meghallják, azért vádolják a papot.

Te kis harang! Mely a bús halálnak vagy követje és hirdetője! Azt kívánom én, oh azt kívánom, hogy soha meg ne konduljon a te szomorú hangod egy érdemes halálnak hirdetésére és elsiratására is! Hanem csakolyanoknak, kik az halálnak méltó prédái lévén, még akkor is öröm hangokat csálnak ki belőled. Oh de ezt hiába kívánnám, mert elvégeztetett dolog, hogy a halandók mindnyájan halált lássanak, s egymásnak harangozzanak, s sírt ássanak. Csak azt kívánom tehát, hogy mentől kevesebbeknek és ezeknek is későre tedd ezen kötelességedet, hogy mikor búsongó hangjaid keresztül zúgnak a temetőben, azoknak sírhalmaik felett ne hullassanak vigasztalhatatlan könnyeket ezek az itt maradtott fájlaló keservesek, hanem békével bocsássák őket, mint Izsák és Izmaél a jó vénséggel megelégedett Ábrahámot. Gen XXV¹⁷.

Te új harang! Mely itt órának nem vagy tolmácsa és hirdetője, oh de amely mindennapi pontos hangoddal az időnek repüléséről és használásáról is a gondatlan halandót megintheted! Ah, légyen óra nékik minden kondulásod, mely ébressze, serkentse őket idejöknek idejébenei megbecsülésére, s kötelességeinknek teljesítésére, hogy majd mikor az Örökkévalónak, kire nem csak minden óráknak, de magának az időnek kerekeit is megállítván a te szód is elnémul, hogy az egész teremtés amaz ítélő bírónak szavára hallgasson, akkor te vádolhatatlan, ők pedig magok menthetetlenek legyenek.

¹⁷ 1Móz 25,8–10 „Akkor elhunyt Ábrahám, meghalt késő vénségében, öregen, betelve az élettel, és elődei mellé került. Fiai, Izsák és Izmael temették el a makpélai barlangban, Efrónnak, a hettita Cóhar fiának a szántóföldjén, Mamréval szemben, azon a szántóföldön, amelyet Ábrahám a hettitáktól vett meg. Ott temették el Ábrahámot, ahol Sárát, a feleségét.”

Te harang, mely a szerencsétlenül, vagy gonoszul támadott tüzek rémítő gyulladásainak avagy egyéb fatális véletlen eseteknek vagy hirdetője! Ah, sohase riassza fel rémítő hangod a szegény elbádogyadott munkást éjjeli csendes álmából, hogy recsegve égő épületének tornyodra sütő borzasztó világát meglátván kétségbe essék, vagy más érkező csapásnak jeleit hallván szíve elolvadjon a rémülés miatt, hanem ezekre nézve mindenkor csendes némaságban légy, örömközt szemlélvén szép magos tornyodból virágzó helységednek békés lakóit, ép-ségben álló marháit és épületeit.

Harang! Mely csak a tiszta vallásos érzéseknek vagy követje, tolmácsa és hirdetője! Sohase kondítson meg tégedet a bigottság és babona keze, valamely nem-telen nevetséges és sikertelen célra, hanem mindég csak olyanokra, melyek nem Isten kísértésére, hanem dicsőségére s az embereknek épületekre vagynak. Elhittetvén mindenekkel azt, mit a világnak kegyesebb és bölcsebb emberei hisznek és tanítanak, s nem indulván olyak után, kik még a világnak múlt sötét századaiban vakoskodnak.

És végre harang! Mely a mű földi és jövő sorsunknak, a halálunknak és feltámadásunknak tiszta képe vagy! Elrepedtél, hasznavehetetlené lettél vala te! De egy remek művésznak keze által összetöretve újraöntetted, hogy megújult és szebb formában ismét teljesíthesd előszámlált kötelességeidet. Meghalunk mű is, s a halálnak keze által összetöretünk, de ama Mindenható remek művésznak keze által ismét új és szebb formába öntetünk, hogy éljünk mindörökké. Te kicsiny új harang! Élj, állj, és hangozzál, megáldva és megszentelve tőlünk sokáig a te tornyodban ezen szent eklézsiának kebelében, hogy meg nem repedve tiszta hangoddal sokáig hívhasd össze ide ezen szent hajlékba annak buzgó tagjait, s végre ne csak ezeket – kik téged új formába öntettek, hanem ezeknek több rend-béli maradékait is rendre sírads el, mikor a halálnak álmában elalusznak, hogy abból, – mint te most – úgy ők is szebb életre ébredjenek.

Jegyzés: ezen túl végzett órátziót nem mondhattam el az intézett célra, mivel éppen akkorra Bibartzfalvára is Procurator tekintetes Szolga János Úr feleségének eltemetésére véletlen hivattatásom esvén, annak, mint ifjúságom kori volt kedves esmerősemnek végtiszteletére menni méltóbbnak tartottam az alább következő 6-ik szám alatti prédikációval.